

11

Türk Dili ve Edebiyatı

Konu Özetli Soru Bankası

40
seans

TÜLİN KURTAY

MEB MÜFREDATINA UYGUNDUR

STRATEJİK KONU ÖZETLİ

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖĞRENCİ SORULARI

TESTLER

AKILLI TAHTAYA UYUMLU

SORU SAYISI: 752

VIDEO
ÇÖZÜMLÜ
Mobil + Web
akilliogretim.com

BAŞLANGIÇ
DÜZEYİ

Yayın Yönetmeni

Eyüp Eğlence

Yayın Editörü

Yasemin Güloğlu

Ders Editörleri

Serdal Salmanlı / Cafer Karaçam

Akıllı Tahta Soru Çözümü

Nazime Turhal

Dizgi ve Grafik

Okyanus Dizgi (Ş.Ş.)

Kapak Tasarım

Türk Mutfağı

Baskı Cilt

Örmat Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti

Yayıncı Sertifika No : **49697**

Matbaa Sertifika No : **77186**

ISBN: **978-625-8823-10-3**

OKYANUS BASIM YAYIN TİCARET A.Ş.

Mevlana Mah. Sultan Vahdettin Cad. No: 4 B 34512 / Esenyurt - İstanbul

Tel: (0212) 572 20 00

Fax: (0212) 572 19 49

www.okyanusyayincilik.com

www.akilliogretim.com

İstanbul

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Okyanus Basım Yayın Ticaret Anonim Şirketine aittir. Kısım de olsa alıntı yapılamaz, metin ve sorular aynen veya değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Ön Söz

Sevgili Öğrencimiz,

Milli Eğitim Bakanlığının özellikle son yıllarda üzerinde durduğu hususlardan biri de değişen dünyanın gerektirdiği becerileri sağlayan, değişimin aktörü olacak öğrencilerin yetiştirilmesi için bütüncül ve yapısal bir dönüşüme ihtiyacın olmasıdır. Bu değişim ve dönüşüm süreçleri içerisinde ortaöğretim müfredatları da değişmektedir.

Okyanus Yayıncılık lise grubu olarak hazırladığımız kitaplar, Millî Eğitim Bakanlığının uygulamaya koyduğu yeni öğretim programlarına uymakla birlikte ÖSYM'nin son yıllarda sorduğu sorular incelenerek hazırlanmıştır.

40 Seans Serisini öğrencilerin zorlandığı derslerin üstesinden gelmesi için hazırladık. Zorlandığınız derslerdeki en önemli sorun temelinizin olmaması veya zayıf olmasıdır. İşte 40 Seans Serisi öğrenciye temelden öğretip başarıya ulaştırmayı hedeflemektedir. Dersleri özel ders mantığına uygun olarak 40 Seansa ayırdık. Her seansta önce konuyu özlü bir biçimde, mantık ve yoruma dayalı olarak hazırladık. Ardından Çözümlü Örneklerle Öğrenci Sorularına, her seansın sonunda Testlere, üniteyi tarayan seansların sonunda ise Uygulama Testlerine yer verdik.

Uzman yazarımız tarafından büyük bir özveriyle hazırlanan **11. Sınıf 40 Seans Türk Dili ve Edebiyatı** kitabının, sizlere yarar sağlayacağına gönülden inanıyoruz.

Yayın Yönetmeni
Eyüp EĞLENCE

Yazarın Sana Mesajı Var

Sevgili Öğrencilerimiz,

Edebiyat; bir milletin hafızası, ruhu ve geleceğe bıraktığı en kıymetli mirastır. Türk dili ise bu mirasın taşıyıcısı, kimliğimizin kalesi ve düşünce dünyamızın sınırlarını belirleyen en güçlü enstrümanımızdır. Elinizde tuttuğunuz bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığımızın "Köklerden Geleceğe" şiarıyla hayata geçirdiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin temel ilkeleri doğrultusunda, 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı müfredatını hem öğretmek hem de sevdirmek amacıyla titizlikle hazırlanmıştır.

Her seans ve tema sonunda yer alan testler, sadece bilginizi ölçmekle kalmayacak, aynı zamanda eksik olduğunuz noktaları tespit ederek kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır.

11. sınıf, lise hayatının ve üniversite hazırlık sürecinin en kritik dönemlerinden biridir. Bu süreçte edineceğiniz edebi birikim, hem akademik başarınızı taçlandırarak hem de kendinizi ifade etme gücünüzü artıracaktır. Dilimizi doğru kullanmak, klasiklerimizi tanımak ve modern metinleri çözümleyebilmek, sizleri Türkiye Yüzyılı'nın inşa edicileri olarak bir adım öne çıkaracaktır.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde emeği geçen tüm eğitimci dostlarıma teşekkür ediyor; her bir sayfasının size ilham vermesini, başarılarınıza ışık tutmasını diliyorum.

Tülin KURTAY

İÇİNDEKİLER

1. SEANS	GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU	6
2. SEANS	MEKTUP	14
3. SEANS	DİLEKÇE	18
4. SEANS	İLETİŞİM NEDİR VE İLETİŞİM ENGELLERİ NELERDİR?	20
5. SEANS	FİLMİSİLER (EYLEMSİLER)	22
6. SEANS	ANLATIM BİÇİMLERİ	28
7. SEANS	DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI	32
8. SEANS	ANLATIMIN ÖZELLİKLERİ	34
	BAĞLAM TEMELLİ TEST	36
	TEMA TESTİ	42
9. SEANS	KÖKTÜRK YAZITLARI (ORHUN ABİDELERİ)	50
10. SEANS	ANI (HATIRA)	54
11. SEANS	GEÇİŞ DÖNEMİ	56
12. SEANS	HİKÂYE (ÖYKÜ)	60
13. SEANS	TÜRK DÜNYASI EDEBİYATINDA HİKÂYE VE ROMAN	66
14. SEANS	TÜRK DÜNYASINDA HİKÂYE VE YAZARLARI	68
15. SEANS	ÂŞIK TARZI TÜRK HALK ŞİİRİ	70
16. SEANS	ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK ATIŞMASI	76
17. SEANS	ROMANDA ANLATIM TEKNİKLERİ	78
18. SEANS	FİLDE KİP	82
19. SEANS	BİRLEŞİK ZAMANLI FİLLER	86
20. SEANS	FİLLERDE ANLAM - ZAMAN (KİP) KAYMASI	88

21. SEANS	FİLDE (EYLEMDE) ÇATI.....	92
	BAĞLAM TEMELLİ TEST	96
	TEMA TESTİ	104
22. SEANS	BİYOGRAFİ	112
23. SEANS	OTOBİYOGRAFİ	114
24. SEANS	MÜLAKAT	116
25. SEANS	DİVAN EDEBİYATI	118
26. SEANS	TEZKİRE	120
27. SEANS	TEZKİRE YAZARLARI	122
28. SEANS	ROMAN	124
29. SEANS	KURMACA - GERÇEKLİK - NESNELİK - ÖZNELLİK	126
30. SEANS	RADYO TİYATROSU	130
31. SEANS	CÜMLENİN ÖGELERİ	132
	BAĞLAM TEMELLİ TEST	138
	TEMA TESTİ	144
32. SEANS	TİYATRO	152
33. SEANS	MODERN TÜRK TİYATROSU	154
34. SEANS	TİYATRO TERİMLERİ	158
35. SEANS	TİYATRO YAZARLARI	162
36. SEANS	KÜÇÜREK HİKÂYE	166
37. SEANS	BELGESEL	168
38. SEANS	AFİŞ	170
39. SEANS	CÜMLE ÇEŞİTLERİ	172
40. SEANS	ANLAMINA VE YAPISINA GÖRE CÜMLE ÇEŞİTLERİ	174
	BAĞLAM TEMELLİ TEST	178
	TEMA TESTİ	182
	CEVAP ANAHTARI	187

1. SEANS | GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU

BİLGİ

1 - Geleneksel Türk Tiyatrosu

Geleneksel Türk tiyatrosu, çağlar boyunca sürüp gelen ve Türk kültürünün ürünü olan tiyatro türleridir. Şarkı, dans, söz oyunları ve taklit geleneksel Türk tiyatrosunun öğeleridir. Geleneksel tiyatro, yazılı bir metne dayanmaz. Doğaçlamaya dayanan bu tiyatronun temel öğesi güldürüdür. Oyun kişilikleri tip düzeyindedir, karakter boyutuna ulaşmaz. Bu tiyatro, kurumsal bir nitelik taşımaz. Türk edebiyatında tiyatro ihtiyacı asırlarca "orta oyunu, Karagöz, meddah ve köy seyirlik oyunu" gelenekleriyle karşılanmıştır. Genellikle sahnesiz bir tiyatrodur. Bunlarda, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri inançların izleri olduğu gibi, Anadolu'da daha önce yaşamış olan toplulukların kültürlerinin de katkısı vardır.

Karagöz (Gölge Oyunu)

Deriden veya mukavvadan kesilen ve tasvir adı verilen birtakım şekillerin, arkadan ışık yardımıyla beyaz bir perde üzerine yansıtılmasına dayanan bir gölge oyunudur.

Karagöz Oyununun Genel Özellikleri

- Gösterimi yapan kişiye *hayalî* ya da *hayalbaz* denir. Hayalbazın en önemli yardımcısı perde gazeli, şarkı, türkü okuyan, tef çalan "yardak"tır.
- Karagöz, halkın ortak ürünüdür.
- Karagöz oyunu doğaçlamaya dayanır. Yazılı bir metni yoktur. Ancak bazı konular sıklıkla ele alınır. (Karagöz'ün Aşçılığı, Karagöz'ün Şairliği, Eskici, Telgrafçı, Çivi Baskını, Kanlı Kavak, Yalova Sefası vb.)

- Güldürme esasına dayanan Karagöz, ağırlıklı olarak yanlış anlamalarla gelişir.
- Karagöz'de; tef, zil ve basit bir düdük yardımıyla oyuna müzik de eşlik eder.
- Karagöz; Osmanlının sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yapısını tanımamız için önemli ipuçları içerir. İmparatorluğun dil, din ve ırk zenginliğini farklı kesimlerden kahramanlar aracılığıyla yansıtır. Tipler, imparatorlukta yer alan farklı toplulukları temsil etmektedir. Kendi şivesi ile konuşturulurlar.
- Usta çırak geleneği içinde sürdürülmektedir.
- Şeyh Küşteri, Hacivat ile Karagöz'ü perde önünde canlandırmaya çalışan ilk kişi olduğu için Karagöz perdesine Küşteri Meydanı da denilir.

Karagöz Oyununun Tipleri

Karagöz: Okumamış halk adamı tipidir. Hacivat'ın kullandığı yabancı kelimeleri ya hiç anlamaz ya da yanlış anlar. Bu yanlış anlamalar, oyunda gülmecenin oluşmasını sağlar.

Hacivat: Biraz öğrenim görmüş, gösteriş meraklısı, kendini beğenmiş yan aydın tiptir.

Çelebi: Türkçeyi İstanbul ağızıyla kusursuz bir şekilde konuşan bir İstanbul beyefendisidir.

Zenne: Karagöz oyunundaki bütün kadınlara genel olarak zenne denmiştir.

Tuzsuz Deli Bekir: Karagöz oyunundaki kabadayı tipleresidir. Bunların yanında; Beberuhi, Tiryaki, Laz, Kayserili, Acem, Matiz, Arap gibi yardımcı karakterler de yer alır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Deriden veya mukavvadan kesilen ve arkadan ışık yardımıyla beyaz bir perde üzerine yansıtılan şekillere — denir. — ise oyunun icrası sırasında şarkı ve türkülerini okuyan kişidir. Parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri gelmelidir?

- A) tasvir - Yardak
B) kafes - Yardak
C) tasvir - Arzbar
D) hayalî - Yardak
E) yeni dünya - Hayalbaz

Çözüm:

Deriden veya mukavvadan kesilen ve arkadan ışık yardımıyla beyaz bir perde üzerine yansıtılan şekillere tasvir; oyunun icrası sırasında şarkı ve türkülerini okuyan kişiye ise yardak denir.

Cevap A

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Karagöz oyunuyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Karagöz oyunu doğaçlamaya dayanır, yazılı bir metni yoktur.
B) Karagöz'de; tef, zil ve basit bir düdük yardımıyla oyuna müzik de eşlik eder.
C) Osmanlının sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yapısını tanımamız için önemli ipuçları içerir.
D) Usta - çırak geleneği içinde sürdürülmektedir.
E) Karagöz ve Hacivat perde arkasında farklı kişiler tarafından seslendirilir.

0AC10086

BİLGİ

Karagöz Oyununun Bölümleri

Karagöz oyunu mukaddime (giriş), muhavere (söyleşme), fasıl (oyunun asıl bölümü) ve bitiş olmak üzere dört bölümden meydana gelir:

Mukaddime (Giriş): Bu bölümde perde aydınlatıldıktan sonra Hacivat perdeye gelerek müzik eşliğinde bir semai okur. Semai bitince perde gazelini okuyarak Karagöz'ü perdeye davet eder.

Muhavere (Söyleşme): Muhavere bölümünde Karagöz ile Hacivat arasında yanlış anlaşmalardan doğan bir tartışma yaşanır ve bu, gülmeceyi oluşturur.

Fasıl: Oyunun asıl bölümüdür. Bu bölümde çeşitli tipler oyuna katılır. Oyun adını, bu bölümde gerçekleşen olaydan alır. (Bakallık, Hamam, Kanlı Nigar...)

Bitiş: Bu bölümde tekrar Hacivat'la Karagöz'ün konuşmaları yer alır. Konuşma kavgaya dönüşür. Kalıplaşmış sözlerle oyun biter.

Orta Oyunu

Geleneksel Türk tiyatrosunun birçok bakımdan Karagöz'e benzeyen ama canlı oyuncularla oynanan bir türüdür. Karagöz'ün sahneye inmiş biçimi de diyebiliriz. Osmanlı zamanında yeniçeri ortalarında (bölüklerinde) oynandığı için bu ismi almıştır. Daha sonra halk arasına yayılmıştır. Seyircilerin çevrelediği boş, meydanlık bir alanda oynanır. Bu alana "palanga" adı verilir. Orta oyununun da yazılı bir metni yoktur. Ana çizgileri bilinen bir konu ya da bir efsane ele alınarak oyuncuların doğaçlama, yani tuluat yoluyla geliştirdikleri olaylar dizisi, oyun kişileriyle sahneye getirilir. Orta oyununda Karagöz'ün karşılığı Kavuklu, Hacivat'ın karşılığı ise Pişekâr'dır. Pişekâr aynı zamanda oyunun yönetmenidir. Oyunu başlatan ve bitiren kişidir. Öbür oyun kişileri, gölge oyunundaki kişilerle büyük benzerlik gösteren kalıplaşmış tiplerdir. Zenne, kadın tiplerini canlandıran, kadın kılıfına girmiş erkektir. Orta oyununda dekor yok denecek kadar azdır. Ev dekoru için kullanılan ve "yeni dünya" adı verilen bir dekor ile "kafes" adı verilen bir dükkân dekoru vardır. Orta oyunu da Karagöz gibi dört bölümden oluşur.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Aşağıdakilerden hangisi gölge oyununun bölümleri arasında yer almaz?

A) Girizgâh B) Mukaddime C) Fasıl
D) Bitiş E) Muhavere

Çözüm:

Girizgâh, divan edebiyatında kaside nazım biçiminin bölümlerinden biridir.

Cevap A

1. Geleneksel Türk tiyatrosunun birçok bakımdan Karagöz'e benzeyen ama canlı oyuncularla oynanan bir türüdür. Karagöz'ün sahneye inmiş biçimi de diyebiliriz. Seyircilerin çevrelediği boş, meydanlık bir alanda oynanır. Bu alana "palanga" adı verilir. Yazılı bir metni yoktur. Ana çizgileri bilinen bir konu ya da bir efsane ele alınarak oyuncuların doğaçlama, yani tuluat yoluyla geliştirdikleri olaylar dizisi, oyun kişileriyle sahneye getirilir. Oyunun ana tipleri, Kavuklu ve Pişekâr'dır.

Yukarıdaki parçada tanıtılan halk edebiyatı nesir türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Meddah B) Orta oyunu
C) Karagöz D) Kukla
E) Köy seyirlik oyunları

BİLGİ

Orta Oyununun Bölümleri

- **Mukaddime (Giriş):** Bu bölümde perde gazeli yerine Pişekâr'ın seyirciyi selamlaması ve zurnacıyla konuşarak oyunu açması, oynanacak oyunu takdim etmesi ve oyunu başlatması yer alır.
- **Muhavere (Söyleşme):** Bu bölüm iki kısma ayrılır. Pişekâr ile Kavuklu'nun tanışıp ve konuştuğu, yanlış anlaşılmalara dayalı gülmecenin yer aldığı birinci kısma "arzbar"; Kavuklu'nun sonunda rüya olduğu anlaşılan bir olayı başından geçmiş gibi anlattığı ikinci kısma ise "tekerleme" denir.
- **Fasıl:** Asıl oyunun ortaya konduğu bölümdür. Bu bölümde Pişekâr ve Kavuklu'dan başka Laz, Ermeni, Arnavut, Rum, Frenk Fransız gibi yardımcı tipler de yer alır. Bu tipler kendi şiveleriyle konuşturulur. Oyun adını bu bölümde gelişen olaylardan alır. (Mahalle Baskını vb.)
- **Bitiş:** Pişekâr, Kavuklu ile kısa bir konuşma daha yapar. Sonra oyunun bittiğini ilan eder. Seyircilerden "Her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola." diyerek özür diler. Bir sonraki oyunun adını ve yerini bildirir.

Meddah

Meddah; çok öven, metheden anlamına gelir. Meddah oyunu adını anlatıcısından alır. Meddah, bir topluluk önünde çeşitli hikâyeler anlatan ve taklit sanatı yapan kişiye denir. Meddah, tek kişi tarafından oynanan bir halk tiyatrosudur. Son devrin meddahları kahvehanelerde yüksekçe bir yere oturup hikâyelerini anlatırlardı. Bu hikâyeler, halk arasında dolaşan veya yazılı edebiyattan alınma yahut kendilerinin zemin ve zamana uygun olarak uydurdukları hikâyelerdir. Sanatçı, hikâye kahramanlarının şivelerini taklit eder, türlü jest ve mimiklerle olayı renklendirirdi. Meddah, bir tiyatro eserindeki bütün şahısları kendisinde birleştirmiş, usta bir aktör durumundadır. Meddahın olayları anlatırken kullandığı iki malzemesi vardır. Bunlar bir mendil ve bir bastondur. İskemleyi misafirlerini ağırlamak, kendisi oturmak için; mendilli değişik tipteki kişilerin kıyafetini göstermek ve ağzını kapatarak seslerini taklit etmek için; bastonu ise oyunu başlatmak, seyirciyi susturmak, değişik sesler çıkarmak ve saz, süpürge, tüfek, at gibi varlıkları canlandırmak için kullanır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Tek kişi tarafından oynanan bir halk tiyatrosudur. Bu sanatı icra eden sanatçılar kahvehanelerde yüksekçe bir yere oturup hikâyelerini anlatırlardı. Bu hikâyeler, halk arasında dolaşan veya yazılı edebiyattan alınma yahut kendilerinin zemin ve zamana uygun olarak uydurdukları hikâyelerdir. Sanatçı, hikâye kahramanlarının şivelerini taklit eder, türlü jest ve mimiklerle olayı renklendirirdi. Sanatçının olayları anlatırken kullandığı üç malzemesi vardır. Bunlar bir iskemle, bir mendil ve bir bastondur.
- Yukarıda tanımlanan tiyatro türü, aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Meddah	B) Orta oyunu
C) Karagöz	D) Kukla
E) Köy seyirlik oyunu	

Çözüm:

Geleneksel Türk tiyatrosunun bir kolu olan ve tek kişi tarafından kahvehanelerde yüksekçe bir yere oturup icra edilen halk tiyatrosu meddaktır.

Cevap A

ÖĞRENCİ SORUSU

1. I. --- tek kişi tarafından oynanan bir halk tiyatrosudur.
II. --- çevresi izleyicilerle çevrili bir alan içinde oynanan, yazılı metne dayanmayan, içinde müzik, raks ve şarkı da bulunan doğaçlama bir oyundur.
III. --- tasvir denilen birtakım şekillerin (insan, hayvan, bitki, eşya vb.) arkadan ışıklandırılmış beyaz bir perde üzerine yansıtılması temeline dayalıdır.
IV. --- köy hayatı, köyün sosyal yapısı, kişiler arasındaki ilişkiler kısacası köy yaşamını ele alan oyunlardır.
- Yukarıda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?**

A) Karagöz	B) Meddah
C) Orta oyunu	D) Komedi
E) Köy seyirlik oyunu	

OEFA0DEB

BİLGİ

Meddah hikâyelerini anlatanlara İslamiyet öncesi Türk edebiyatında şaman veya baksı adı verilir. Meddah oyunu, genellikle kahvehane, meydan gibi halkın topluca bulunduğu yerlerde oynanırdı. Her kesimden insan bu oyuna ilgi gösterirdi. Saray halkını eğlendirmek için görevlendirilen meddahlar da vardı. Meddah, çeşitli kişisel ilişkilerin taklit yoluyla canlandırılması, senaryoların orada bulunan seyirciye göre, doğaçlama olarak geliştirilmesi açısından halk hikâyecilerden ayrılarak bir oyuncu kimliği kazanır.

Köy Seyirlik Oyunu

Köy seyirlik oyunları çağlar boyu süren halk tiyatrosu geleneğinin günümüze gelen mirasıdır. Bu oyunlar tarih boyunca göçlerden, çeşitli kültürlerden ve birikimlerden etkilenmiştir. Geleneksel Türk tiyatrosunun köye yönelmiş biçimidir. Köy seyirlik oyunlarında köy hayatı, köyün sosyal yapısı, kişiler arasındaki ilişkiler kısacası köy yaşamı ele alınır. Köy seyirlik oyunlarında diğer geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden farklı olarak ihtiya-

ca göre dekor, kostüm ve makyajdan yararlanılır. Köy seyirlik oyunlarında iki ana konu görülür. Genellikle olaylar bu ana konular etrafında şekillenir. Konulardan biri; iki taraf arasında çıkan kavga, bu kavga sırasında birinin ölmesi, ölenin büyüyle veya kendi kendine dirilmesi, kendisi için yas tutanların bu dirilmeyi sevinçle karşılamasıdır. Diğer ise; ekin bolluğu, bereket veya ölümle son bulan kız kaçırma olayıdır. Bu bağlamda köy seyirlik oyunlarının ritüel nitelikli olduğu söylenebilir. Köy tiyatrosu, Karagöz ve orta oyunundan daha eskiye dayanır. Köylülerin uzun kış aylarında düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenledikleri basit, temsili oyunlardır. Köy seyirlik oyunları sözlü geleneğe bağlıdır ve diğer geleneksel Türk tiyatrosu türleri gibi anonimdir. Oyunun içeriği ve yapısı yörelere göre farklılık gösterebilir. Oyun köyde gençler ve orta yaşlılar tarafından canlandırılır. Çocuklardan ihtiyarlara kadar her yaştan köylüler de bu oyunların seyircileridir. Oyunlar kapalı veya açık yerlerde oynanabilir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Taklit ve hikâye anlatım tekniklerini başarı ile birleştiren dramatik bir anlatım sanatıdır. Tek kişilik bir gösteri olan bu oyun, 20. yüzyılda özellikle Münir Özkul, Erol Günaydın gibi usta isimlerle yaşatılmaya çalışılan bu sanat, geleneksel Türk seyirlik oyunlarının en önemli kollarından biridir. **Aşağıdakilerden hangisi parçada sözü edilen seyirlik oyun için söylenemez?**

- A) Bu seyirlik oyunun sözlük anlamı "övmek" sözcüğünden gelir.
- B) Anlatılan hikâyeler genellikle doğaçlama şeklindedir.
- C) Usta - çırak ilişkisi içinde gelişir ve sonraki nesle aktarılır.
- D) Aksesuar olarak sadece değnek, iskemle ve mendil kullanılmıştır.
- E) Anlatımda profesyonel olarak müzik ve dansa da yer verilir.

Çözüm:

Meddah geleneğinde profesyonel müzik ve dans yer almaz. Zaman zaman meddah hikâyesini anlatırken şarkı söyleyebilir.

Cevap E

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Müzik ve dans, olmazsa olmazlarındandır. Oyuncu-seyirci ayrılığı hem vardır hem yoktur. Oyuncuları oyuna seyirciler hazırlar. Sırası gelen oyuncu seyirci içinden çıkarak oyuna katılır. Oyundaki görevi bittikten sonra da yeniden seyircilerin arasına karışır. Geleneksel Türk tiyatrosu içerisinde az da olsa dekor, kostüm ve makyajın kullanıldığı tiyatrodur. **Parçada sözü edilen oyun aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Gölge tiyatrosu
- B) Köy seyirlik oyunu
- C) Tuluat tiyatrosu
- D) Orta oyunu
- E) Kukla tiyatrosu

TEST 1

1. SEANS: GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU

1. Karagöz oyunu ile ilgili olarak aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Karagöz oyununa Küşteri Meydanı da denmektedir.
- B) Karagöz oyununu oynatan kişilere "hayalî" denir.
- C) Karagöz oyununda sadece iki kahraman vardır, bunlar Karagöz ve Hacivat'tır.
- D) Yanlış anlaşılmalara dayalı bir güldürmece vardır.
- E) Yazılı metinleri yoktur, doğaçlamaya (tuluata) dayanır.

2. I. Orta oyunu doğaçlama olarak oynanan bir geleneksel Türk tiyatrosu türüdür.
II. Meddahın sandalye, baston ve mendil olmak üzere üç malzemesi vardır.
III. Gölge oyununda, oyunu Hacivat açar, semai söyleyerek perdeye çıkar.
IV. Orta oyunundaki Kavuklu ve Pişekâr, Karagöz ve Hacivat'ın karşılığıdır.
V. Orta oyununda oyunun oynandığı alana "yeni dünya" denir.

Yukarıda numaralı cümlelerde verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Karagöz ile orta oyununun karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Orta oyununun kişileri ve fasılları Karagöz oyunuyla büyük oranda benzerlik gösterir.
- B) Karagöz oyunu doğaçlama, orta oyunu ise yazılı bir metne dayanması yönüyle birbirinden ayrılır.
- C) Her ikisinde de oyunlara müzik eşlik eder.
- D) Her iki türde de dil halkın konuştuğu dildir ve kahramanlar meslekî ve yöresel özellikleri, ağızları ile taklit edilir.
- E) İkisinde de gülmece ögesi, yanlış anlamalara, nüktelere ve güldürücü hareketlere dayanır.

4. Aşağıdakilerden hangisi, geleneksel Türk tiyatrosunun ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) Tuluata dayalı oyunlar olması
- B) Şive ve taklitlerin yer alması
- C) Mukavvadan kesilen şekillerle oynatılması
- D) Güldürme esasına dayanması
- E) Kostüm ve dekora önem verilmemesi

5. Hacivat : "Karagöz'üm, sucuk aldım. Gel mangal sefası yapalım."

Karagöz : "Birer kangal alalım ama benim bahçe küçük, kangala dar gelir."

Hacivat : "Kangal demedim Karagöz'üm, mangal dedim. Mangalda sucuk pişirelim."

Karagöz : "Kangalla çocuk bir arada olmaz. Yaşar'ı kangal ısıtır."

Hacivat : "Canım, ne Yaşar'ı, ne kangalı, sucuk dedim, mangal dedim."

Bu metinle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Geleneksel Türk tiyatrosuna örnek oluşturduğu
- B) Yanlış anlamalara dayandığı
- C) Sade bir dille oluşturulduğu
- D) Güldürü ögesinin bulunduğu
- E) Meddah tarafından anlatıldığı

6. Geleneksel Türk tiyatrosu ile modern tiyatronun karşılaştırılmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Geleneksel Türk tiyatrosu sözlü edebiyata dayanır ve anonimdir, modern tiyatrodaki ise yazılı metin vardır.
- B) Geleneksel Türk tiyatrosunda kostüm ve dekor önemlidir, modern tiyatrodaki ise bu unsurlar önemlidir.
- C) Geleneksel Türk tiyatrosu güldürmeye dayanır, modern tiyatrodaki ise güldürücü olaylar yanında acıklı olaylara da yer verilir.
- D) Modern tiyatro, sergilenmeden önce defalarca prova yapılır, geleneksel Türk tiyatrosu ise tuluata dayanır.
- E) Geleneksel Türk tiyatrosunda sahne vardır, modern tiyatrodaki ise sahne yoktur.

1. Aşağıdakilerden hangisi geleneksel Türk tiyatrosunun özelliklerindendir?

- A) Yazılı bir metne dayanması ve öncesinde hazırlık gerektirmesi
- B) Konuşmalarda sadece İstanbul Türkçesinin kullanılması
- C) Kostüm, dekor, sahne, ışık gibi tiyatro unsurlarına önem verilmemesi
- D) Tek kişilik gösteri olmaları
- E) Okunmak için yazılmaları

2. • --- : Bu bölümde perde aydınlatıldıktan sonra Hacivat perdeye gelerek müzik eşliğinde bir semai okur. Semai bitince "Of, hay Hak!" diyerek, perde gazelini okur. Sonra Karagöz'ü perdeye davet etmek için birtakım sözler söyler. Karagöz, Hacivat'ın çıkardığı gürültüye kızar ve perdeye gelir.
- --- : Bu bölüm Hacivat'ın "Vay Karagöz'üm, benim iki gözüm merhaba." sözü ile başlar. Bu bölümünde Karagöz ile Hacivat arasında yanlış anlaşılmalardan doğan bir tartışma yaşanır ve bu, gülmeceyi oluşturur. Oyunun ikinci bölümüdür.

Yukarıda boş bırakılan yerlere, sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Mukaddime - Fasil
- B) Mukaddime - Muhavere
- C) Fasil - Mukaddime
- D) Mukaddime - Bitiş
- E) Muhavere - Fasil

3. Aşağıdakilerden hangisi orta oyunu için söylenemez?

- A) Karagöz oyununun sahneye inmiş biçimidir.
- B) Oyunlarda şarkı, dans ve müziğe yer verilir.
- C) Oyun kişileri tip özelliği gösterir.
- D) Yazılı bir metin ile önceden prova yapılarak gerçekleştirilir.
- E) Gülmece, taklit ve yanlış anlamalara dayanır.

4. Karagöz oyununun tipleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisinde bilgi yanlış yapılmıştır?

- A) Türkçeyi İstanbul ağızıyla kusursuz bir şekilde konuşan bir İstanbul beyefendisidir. Mal varlığı çok olan bir mirasyedidir. (Çelebi)
- B) Karagöz oyunundaki kabadayı tiplemesidir. (Tuzsuz Deli Bekir)
- C) Oyunun başkahramanlarından biridir. Okumamış halk adamı tipidir. Hacivat'ın kullandığı yabancı kelimeleri ya hiç anlamaz ya da yanlış anlar. (Karagöz)
- D) Çenesi düşük, yaygaracı ve cüce bir tiptir. (Beberuhi)
- E) Oyundaki bütün kadınlara verilen isimdir. (Frenk)

5. Aşağıdakilerden hangisi Karagöz ve orta oyununun ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) Yazılı bir metinlerinin olmayışı
- B) Canlı kişiler tarafından oynanmaları
- C) Halkın ortak ürünü olmaları
- D) Usta-çırak ilişkisi içinde gelişmeleri
- E) Geleneksel Türk tiyatrosunun bir türü olmaları

6. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Orta oyunu, Batılı tiyatroya en yakın Türk halk tiyatrosu dalıdır.
- B) Karagöz oyununda kullanılan deri veya mukavvadan yapılmış figürlere tasvir denir.
- C) Meddahlık tek kişilik bir tiyatro türüdür ve oyunda perde, sahne, dekor yoktur.
- D) Gölge oyununda karakterleri Şeyh Küşteri denilen sanatçı tek başına oynatır ve seslendirir.
- E) Köy seyirlik oyunlarının kökeni İslamiyet öncesine dayanmaktadır.

TEST 3

1. SEANS: GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU

1 - 3. soruları aşağıda verilen metne göre cevaplayınız.

Karagöz ve Hacıvat, sadece iki komik figürün atışması değil; Osmanlı toplumsal yapısının, dil çeşitliliğinin ve kültürel katmanlarının bir "hayal perdesi"ne yansımalarıdır. Şeyh Küşteri tarafından bir tasavvufi derinlik kazandırıldığına inanılan bu sanat dalı, "mira-i alem" (âlemin aynası) olarak görülür. Oyunda Karagöz; halkın sağduyusunu, saf ama patavatsız gerçekçiliğini temsil ederken; Hacıvat ise medrese eğitimi görmüş, ağdalı bir dille konuşan, kurnaz ve uzlaşmacı yarı aydın tipini simgeler. Ancak bu oyunlar, salt bir güldürü unsuru olmanın ötesinde; alt metinlerinde toplumsal hiyerarşiyi, bürokrasiyi ve farklı etnik kökenlerin bir arada yaşama pratiğini hiciv yoluyla eleştiren sofistike bir yapıya sahiptir.

1. Metinde geçen 'Karagöz oyununun âlemin aynası (mira-i alem) olarak görülmesi' ifadesinden hareketle, bu sanat dalının temel işlevi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sadece dinî ve tasavvufi öğütler vererek ahlaki bir gelişim sağlamak
- B) Toplumsal gerçekliği tüm karmaşası ve çeşitliliğiyle perdeye yansıtmak
- C) Geçmişteki kültürel değerleri hiç değiştirmeden geleceğe aktarmak
- D) Yönetici sınıf ile halk arasındaki dil farkını ortadan kaldırmak
- E) İnsanın iç dünyasındaki psikolojik çatışmaları çözüme kavuşturmak

2. Hacıvat tipinin uzlaşmacı kişiliği ve kullandığı ağdalı (süslü) dil, aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir?

- A) Osmanlı toplumundaki "yarı aydın" sınıfının kültürel ve sosyal konumunun
- B) Geleneksel değerlerin en ateşli savunucusu ve koruyucusu olduğunun
- C) Dönemin bilimsel gelişmelerini halka yaymaya çalışan bir öğretmen olduğunun
- D) Halkın her kesimi tarafından kolayca anlaşılan bir lider olduğunun
- E) Karakterin tamamen dürüst ve çıkarsız bir yaklaşıma sahip olduğunun

3. Metne göre Karagöz ve Hacıvat arasındaki çatışmanın temelinde yatan "dilsel ve sosyal" çatışma, en net şekilde nasıl ifade edilebilir?

- A) Okumuş birey ile okumamış bireyin sosyal hayat içerisindeki olaylara bakış açısındaki farklar
- B) Zengin ile fakir arasındaki ekonomik uçurumun yarattığı çatışma
- C) Yabancı kültürlerin yerli gelenekler üzerindeki baskısı
- D) Teorik bilgi ve yapay dil ile pratik deneyim ve yalın gerçeklik arasındaki karşıtlık
- E) Şehirli yaşam tarzı ile göçebe kültürün birbirine karşı zıt duruşu

4. Bir araştırmacı, Karagöz oyunundaki tiplerin toplumsal tabakalaşmadaki yerini incelemek için aşağıdaki tabloyu oluşturmuştur.

Tıp	Sosyal / Etnik Köken	Temel Karakter Özelliği
Çelebi	İstanbul Türkçesi konuşan, eğitilmiş	Mirasyedi, kibar, zayıf iradeli
Tuzsuz Deli Bekir	Kabadayı, otorite figürü	Sorunları kaba kuvvetle çözer
Beberuhi	Fiziksel engelli / Cüce	Geveze, gürültücü, oyun bozan
Zenne	Kadın kılığına girmiş erkek	Entrikacı veya mağdur figür

Bu tablo ve Karagöz oyununun genel yapısı dikkate alındığında, oyunun toplumsal işlevi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Tablodaki tiplerin varlığı, oyunun sadece belirli bir etnik gruba hitap ettiğini gösterir.
- B) Osmanlı toplum yapısındaki çeşitliliği ve tipler arasındaki sosyal çatışmaları bir mizah unsuru olarak yansıtır.
- C) Oyunun temel amacı, tabloda belirtilen sınıfsal ayrımları ortadan kaldırmak için çözüm odaklı bir anlayış üretmektir.
- D) Sadece saray çevresindeki yüksek kültürü halka tanıtmak amacıyla kurgulanmış didaktik bir araçtır.
- E) Karakterlerin tümü idealize edilmiş, toplumun örnek alınması gereken ahlaki kişilerdir.

099008D5

1 - 4. soruları aşağıda verilen metne göre cevaplayınız.

Geleneksel Türk tiyatrosu, sözlü kültürün imbiğinden süzülerek gelmiş; güldürü, taklit ve doğaçlamaya dayanan kolektif bir birikimdir. Bu geleneğin iki önemli ayağını meddah ve köy seyirlik oyunları oluşturur. Meddah, kelime anlamıyla "öven" demektir. Ancak zamanla bu sanat, yüksek bir anlatı ve taklit sanatına dönüşmüştür. Meddah, tek bir aktörün bir tabureye oturarak, aksesuar olarak sadece bir mendil ve bir sopa kullanarak gerçekleştirdiği bir gösteridir. Mendil; ter silmekten, farklı karakterlerin başörtüsü veya ağzı olmaya kadar pek çok işlev görürken; sopa ise bazen bir tüfek, bazen bir at, bazen de seyirciyi susturmak için kullanılan bir ses aracıdır. Meddah, toplumsal olayları, efsaneleri ve günlük hayatın gülünç yanlarını, karakterlerin lehçelerini ve fiziksel özelliklerini taklit ederek izleyiciye aktarır. Bu yönüyle meddahlık, günümüzdeki "stand-up" şovlarının tarihsel bir öncülü sayılsa da, içeriğindeki destansı ve öğretici unsurlarla ondan ayrılır. Köy seyirlik oyunları ise kökeni tarih öncesi ritüellere ve bolluk-bereket törenlerine dayanan kolektif bir tiyatro türüdür. Bu oyunlar, köylülerin kış aylarında, düğünlerde veya bayramlarda kendi aralarında sergiledikleri amatör ruhlu gösterilerdir. Sahne, kostüm ve dekor son derece semboliktir; bir yastık bebek, bir değnek at olabilir. Oyunların temelinde "ölme ve dirilme", "kız kaçırma", "kışın kovulması ve baharın gelişi" gibi mitsel temalar yatar. Köy seyirlik oyunlarında oyuncu ve seyirci ayrımı keskin değildir; seyirci her an oyunun içine dâhil olabilir, oyuncuya müdahale edebilir. Bu yönüyle epik tiyatroya yakın bir "açık biçim" özelliği gösterir.

1. Meddahlık geleneğinde kullanılan mendil ve sopanın işlevselliği göz önüne alındığında, bu aksesuarların anlatı sanatına katkısı hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Anlatıcının fiziksel eksikliklerini kapatmak için kullanılan zorunlu araçlardır.
- B) İzleyicinin dikkatini dağıtarak hikâyenin mantık hatalarını gizlemeyi amaçlar.
- C) Gösterge bilim açısından, az sayıda nesneye çoklu anlam yükleyerek seyircinin hayal gücünü aktif tutar.
- D) Hikâyenin geçtiği tarihsel dönemi somutlaştırmak için kullanılan dekoratif öğelerdir.
- E) Meddahın sosyal statüsünü ve anlatı üzerindeki otoritesini temsil eden simgelerdir.

2. Köy seyirlik oyunlarındaki "oyuncu ve seyirci arasındaki sınırın belirsizliği" durumu, modern tiyatro kuramları açısından değerlendirildiğinde aşağıdakilerin hangisiyle en güçlü şekilde ilişkilendirilebilir?

- A) Dramatik örgüde merak unsurunun en üst seviyeye çıkarılmasıyla
- B) İzleyicinin oyuna dâhil edilerek "yabancılaştırma efekti" yaratılması ve kurgunun bir oyun olduğunun hatırlatılmasıyla
- C) Metne dayalı tiyatronun mutlak otoritesinin korunmasıyla
- D) Trajik bir atmosfer yaratarak seyircide acıma ve korku duyguları uyandırılmasıyla
- E) Profesyonel oyuncu kadrosunun eksikliğinin izleyici desteğiyle kapatılmaya çalışılmasıyla

3. Metne göre meddah ve köy seyirlik oyunları arasındaki temel farklardan biri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Meddahlık dinî temalara dayanırken, köy seyirlik oyunları tamamen din dışı konuları ele alır.
- B) Meddahlık doğaçlamaya kapalı bir türken, köy seyirlik oyunları tamamen hazırlıksız oynanır.
- C) Köy seyirlik oyunları dekor kullanımına önem verirken, meddahlık dekoru tamamen reddeder.
- D) Meddahlık bireysel bir performans ve anlatı sanatıyken, köy seyirlik oyunları ortak bir katılım ve ritüel kökenlidir.
- E) Meddahlık sadece kırsal kesimde icra edilirken, köy seyirlik oyunları saray çevresinde gelişmiştir.

4. "Köy seyirlik oyunlarındaki mitsel temalar (ölme-dirilme gibi), bu türün sadece bir eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir bellek ve inanç sistemi taşıyıcısı olduğunu gösterir."

Bu yargıdan yola çıkarak köy seyirlik oyunları hakkında yapılacak en kapsamlı çıkarım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bu oyunlar, topluluğun evrenle ve doğayla olan bağını simgesel düzeyde yeniden üreten kültürel bir performanstır.
- B) Eğlence unsuru, toplumsal ve bireysel aksaklıkları gizlemek için kullanılan bir maskedir.
- C) Oyunlar, tarımsal üretimin verimliliğini artırmak için başvurulan teknik bir yöntemdir.
- D) Eski inançların modernleşme karşısında direnç gösteremediğinin en büyük kanıtıdır.
- E) Sadece kış aylarında vakit geçirmek için düzenlenen, sanatsal değeri olmayan sosyal aktivitelerdir.

2. SEANS I MEKTUP

BİLGİ

2 - Mektup

Uzakta bulunan herhangi bir dosta, arkadaşına gönderilen ya da kamu kuruluşları arasında haberleşmeyi sağlayan bir yazı türüdür. Mektuplarda dilek ve arzu bildiren duygu ve düşüncelere yer verilir. Mektupta kullanılacak anlatım, bunu okuyacak kişinin kültür düzeyine göre ayarlanır. Edebiyatımızda mektup türü, Tanzimat edebiyatı döneminde gelişmeye başlar. Bilim, edebiyat ve siyaset adamlarının mektupları, ayrıca çağının özelliklerini yansıttığı için, birer "belge" niteliği de taşırlar.

Dünya Edebiyatında Mektup

Mektubun edebî tür olarak gelişimi Latin edebiyatına dayanmaktadır. Mektubun bugünkü anlayışa uygun niteliğe ulaşması ise 16. yüzyıldan sonra olmuştur. Bu dönemden itibaren Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanya'da bu türün yaygınlaştığı görülür. Mektup türünün ustaları da ancak 18-19. yüzyılda yetişmiştir. Özellikle Fransa'da Voltaire, Rousseau bu türü çok kullanan sanatçıların başında gelmektedir. Mektup türü hikâye ve romanların yazımında da kullanılmıştır. Bazı sanatçılar, eserlerini, romanlarını daha içten ve etkili olur diye mektup tarzında kaleme almışlardır. Batı edebiyatında Balzac *Vadideki Zambak'ı*, Goethe *Genç Wertherin İstiraplarını*, J. J. Rousseau *Nouvelle Heloise'* bu şekilde yazmıştır.

Türk Edebiyatında Mektup

Türk edebiyatında mektup türünün geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. "Münşeatlarda" (divan edebiyatında nesir yazarlarının düzyazılarına ve bu yazıların toplandığı mecmualara (dergilere) münşeât denir.) özel ve resmî mektuplara çokça yer verilmiştir. Yalnız bunların dili çok süslü ve ağırdır. Türk edebiyatındaki ilk mektup örneği Fuzulî'nin *Şikâyetname* adlı eseridir. Tanzimat'tan sonra ise gazetelerde yayımlanan birçok açık mektup göze çarpar. Tanzimat'tan sonra ilk ilgi çekici mektup Örnekleri Akif Paşa'ya aittir ve bu mektuplar 1885'te yayımlanmıştır. Sonraki dönemlerde de ünlü kişilerin mektupları kitap hâlinde basılmıştır. Namık Kemal'in *Hususî Mektuplar*, Abdülhak Hamid Tarhan'ın *Mektuplar* adlı eserleri bunlara örnek gösterilebilir. Sonraki dönemlerde bazı sanatçılar ise mektuplardan oluşan romanlar, hikâyeler, anılar, gezi yazıları kaleme almıştır. Halide Edip'in *Handan*; Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mutallaka*, *Sevda Peşinde*; Reşat Nuri Güntekin'in *Bir Kadın Düşmanı* adlı romanları bunlar arasında sayılabilir.

Mektup Çeşitleri

- Özel Mektuplar
- Edebî Mektuplar
- Resmî Mektup
- İş Mektupları
- Açık Mektuplar

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Özel mektupla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Giriş, gelişme ve sonuç bölümü bulunur.
- B) Ciddi ve resmî bir dil kullanılır.
- C) Özel mektuplar hitapla başlar.
- D) Mektubun sağ üst köşesine tarih yazılır.
- E) Mektubun sağ alt köşesine adres yazılır.

Çözüm:

Özel mektuplar; arkadaş, eş dost, akrabaya yazıldıkları için samimi bir dil kullanılır.

Cevap B

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Mektup türüyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Mektuplar tarihe kaynaklık edebilir.
- B) Mektup türünün ilk örneklerini Namık Kemal yazmıştır.
- C) Haberleşme, bilgi verme amacı ön plandadır.
- D) Mektupta anlatım okuyucunun kültür düzeyine göre olmalıdır.
- E) İş mektubu, özel mektup, resmî mektup ve edebî mektup türleri vardır.

01EF0F42

BİLGİ

- **Özel Mektuplar:** Birbirinden uzakta bulunan yakın akraba veya arkadaşların haberleşmek, bir olayı aktarmak, bilgi vermek, ortak düşünceleri paylaşmak gibi çeşitli amaçlarla yazdıkları ve sadece yazanla okuyanı ilgilendiren mektuplardır. Bu tür mektuplarda doğal ve samimi anlatım ön plandadır.
- **Edebî Mektuplar:** Edebî mektuplar; yazarları, içerikleri ve ifade şekilleri ile özel mektuplar içinde ayrı yer tutar ve ayrı şekilde ele alınırlar. Edebî mektuplarda yazar, karşısındakine öğüt verir, yol gösterir, herhangi bir konudaki görüşlerini, düşüncelerini, duygularını anlatır. Ancak asıl amaç bu duygu, düşünce ve görüşlerini herkese anlatmaktır. Edebî mektuplardan yazıldıkları döneme ait sanat, edebiyat ve fikir olayları hakkında bilgi edinmek de mümkündür.
- **Resmî Mektuplar:** Resmî dairelerin ve tüzel kişilik taşıyan kuruluşların (sendika, baro, meslek birliği gibi çeşitli kuruluşların) birbirlerine yazdıkları resmî yazılarla; bunların, vatandaşların başvurularına verdikleri yazılı cevaplara resmî

mektup denir. İş mektuplarına benzerler. Resmî mektupların ne şekilde yazılacağı; biçim, içerik ve gönderilme biçimlerinin nasıl olacağı, çoğunlukla yönetmelik ve genelgelerle belirlenmiştir.

- **İş Mektupları:** Ticari işletmelerin birbirlerine ve vatandaşlara, vatandaşların da bu işletmelere gönderdikleri iş, hizmet ve ticaret konulu mektuplara iş mektubu denir. Bu mektuplarda konusu ne olursa olsun bir iş ya da hizmet söz konusudur. Bu bir sipariş, satış, şikâyet, borç alıp verme isteği, tavsiye ya da bilgi isteme olabilir.
- **Açık Mektup:** Herhangi bir düşünceyi, görüşü açıklamak, bir tezi savunmak için bir devlet yetkilisine ya da halka hitaben, bir kişi ya da kurum tarafından yazılan, gazete, dergi aracılığı ile yayımlanan mektuplardır. Açık mektuplarda sadece yazanı değil, geniş kitleleri ilgilendiren önemli konular ele alınır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mektup türü ile ilgili olarak bilgi yanlışlığı yapılmıştır?

- A) Türk edebiyatındaki ilk mektup örneği Fuzuli'nin "Şikâyetname" adlı eseridir.
- B) Mektup ile oluşturulmuş romanları görmek mümkündür.
- C) Edebî mektuplardan yazıldıkları döneme ait sanat, edebiyat ve fikir olayları hakkında bilgi edinmek de mümkündür.
- D) İş mektuplarında ve dilekçelerde tarih ve adres sağ alt köşeye yazılır.
- E) Gazete ve dergilerde herkesin okuması için yazılan mektuplara açık mektup denir.

Çözüm:

İş mektupları ve dilekçelerde adres sol alt köşeye yazılır.

Cevap D

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen kavramla uyuşmamaktadır?

- A) Ticari işletmelerin birbirlerine ve vatandaşlara gönderdikleri iş, hizmet ve ticaret konulu mektuplardır. (İş mektubu)
- B) Resmî dairelerin ve kuruluşların birbirlerine yazdıkları resmî yazılarla; bunların, vatandaşların başvurularına verdikleri yazılı cevaplara denir. (Resmî mektup)
- C) Herhangi bir düşünceyi, görüşü açıklamak, bir tezi savunmak için halka hitaben yazılan, gazete, dergi aracılığı ile yayımlanan mektuplardır. (Açık mektup)
- D) Resmî makamlara sunulmak üzere yazılan imzalı ve adresli mektuplardır. (Dilekçe)
- E) Birbirinden uzakta bulunan kişilerin gizli bilgileri paylaşmak için yazdıkları ve sadece okuyanı ilgilendiren mektuplardır. (Özel mektup)

1. Aşağıdakilerden hangisi mektup türünde yazılmış bir roman örneğidir?

- A) *Araba Sevdası*
- B) *Handan*
- C) *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*
- D) *Mai ve Siyah*
- E) *Ziya'ya Mektuplar*

2. Mektup türü diğer edebî türlerin oluşturulmasında da kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisi bu yöntemle oluşturulmuş bir eser değildir?

- A) *Sevda Peşinde*
- B) *Çalığışu*
- C) *Hac Yolunda*
- D) *Handan*
- E) *Bir Kadın Düşmanı*

3. Aşağıdakilerden hangisi mektup yazarken dikkat edilecek hususlardan biri değildir?

- A) Mektup, mürekkepli ya da tükenmez kalemle yazılır.
- B) Mektubun sağ üst köşesine tarih yazılır.
- C) Mektupta anlatım okuyucunun kültür düzeyine göre belirlenir.
- D) Mektupta hitap cümlesi bulunur.
- E) Ad, soyad sol alt köşeye yazılıp imzalanır.

4. Kişilerin ticarî kurumlara veya ticarî kurumların kendi aralarında ticaret amacıyla yazdıkları mektup türüdür.

Yukarıda tanımlanan mektup türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İş mektubu
- B) Özel mektup
- C) Edebî mektup
- D) Resmî mektup
- E) Dilekçe

5. 11 Şubat 1861

Efendim, Benim Canımdan Aziz Olan Valideciğim, Geçenki aldığım mektubunuzda bir yıldan beri hasta olduğunuzu bildirmiş idiniz. Lâkin bundan anladığıma göre, canınızla uğraşır mertebeye gelmişsiniz. Öyle ise efendim, niçin bu zamana kadar bildirmediniz? Eğer bildirmiş olsaydınız tahsilin arkasını alıp şimdiye dek Âsitane'ye (İstanbul) gelirdim çünkü bundan mukaddem (önce) daha kolaylıklar var idi. Her ne ise şu günlerde işimi bitirmek üzereyimdir.

İbrahim Şinasi

Mektuplar, özel, edebî, resmî ve iş mektupları olarak dört grupta sınıflanmaktadır.

Buna göre, yukarıdaki parça hangi mektup türünden alınmıştır?

- A) İş mektubu
- B) Edebî mektup
- C) Resmî mektup
- D) Özel mektup
- E) Gizli mektup

6. Aşağıdakilerden hangisi konularına göre mektup türlerinden biri değildir?

- A) Özel mektup
- B) Resmî mektuplar
- C) Askerî mektuplar
- D) İş mektupları
- E) Edebî mektuplar

7. İş mektuplarına alt aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sipariş, teklif ve reklam mektupları bu türe örnektir.
- B) Günümüzde elektronik ortamlarda iş mektubu mail olarak yazılır.
- C) Mektubun temel amacı ekonomik faaliyetlere dair paylaşımlardır.
- D) Dilekçelerle biçim olarak benzerlik gösterir.
- E) İş mektuplarında açık, yalın, samimi bir dil vardır.

1 - 4. soruları aşağıda verilen metne göre cevaplayınız.

Mektup, sadece bir haberleşme aracı değil, aynı zamanda yazıldığı dönemin zihniyetini, dil özelliklerini ve sosyal ilişkilerini yansıtan bir belgedir. Edebiyat tarihinde mektuplar içeriklerine göre çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Birbirini tanıyan, aralarında içtenlik bulunan kişilerin (aile, dost, arkadaş) birbirlerine yazdıkları, üslubunda doğallık ve samimiyetin bulunduğu mektuplara özel mektup; sanatçıların, yazarların veya düşünürlerin estetik bir kaygıyla, genellikle yayımlanma amacı güderek kaleme aldıkları ve dönemin sanat anlayışı hakkında bilgi veren mektuplara edebî mektup; kamu kurumlarının kendi aralarında veya bireylerin devlet kurumlarıyla yaptıkları, ciddi bir üslupla yazılan, arz / rica dengesinin olduğu mektuplara resmî mektup; ticari kuruluşların veya şahısların iş ilişkileri çerçevesinde (sipariş, şikâyet, borç-alacak ilişkisi) yazdıkları mektuplara ise iş mektubu denilmiştir.

1. Metinde geçen "mektupların, yazıldığı dönemin zihniyetini yansıması" ifadesinden yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi bir mektubun "tarihî belge" niteliği kazanmasındaki en belirleyici etkindir?

- A) Yazar kişinin toplumsal statüsünün yüksek olması
- B) Kullanılan dilin güncel imla kurallarına uygunluğu
- C) Dönemin sosyal, kültürel ve siyasi atmosferine dair dolaysız ipuçları barındırması
- D) Hitap edilen kitlenin genişliği ve mektubun ulaştığı kanal
- E) Yazının estetik bir kaygıyla ve sanatsal bir üslupla oluşturulması

2. Edebî mektupları, özel mektuplardan ayıran temel fark aşağıdakilerin hangisinde doğru analiz edilmiştir?

- A) Edebî mektuplarda hitap edilen kişinin tanınmış bir sanatçı olması zorunluluğu
- B) Özel mektupların sadece aile bireyleri arasında yazılması, edebî mektupların ise yabancılara yazılması
- C) Özel mektuplarda duygu dünyasının, edebî mektuplarda ise sadece teknik bilgilerin yer alması
- D) Edebî mektuplarda yazarın "kalıcılık" hedefiyle estetik bir dil inşa etmesi
- E) Edebî mektupların özel mektuplara göre daha kısa ve öz bir anlatıma sahip olması

3. Bir dilekçe ile bir dost mektubu kıyaslandığında; üslup, protokol ve amaç bakımından aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Dilekçede nesnellik ve hiyerarşi ön plandayken, dost mektubunda öznellik ve eşitlik esastır.
- B) Dost mektupları serbest bir formda yazılabilirken, dilekçeler belirli kurallar çerçevesinde (tarih, adres, imza yeri vb.) yazılır.
- C) Her iki türde de gönderici ve alıcı ilişkisi metnin dilini doğrudan belirler.
- D) Dilekçeler bir talep veya şikâyeti çözmeyi amaçlarken, dost mektupları paylaşım ve bağ kurma odaklıdır.
- E) Dost mektupları sadece geçmiş anlatırken, dilekçeler sadece gelecekteki bir eylemi hedefler.

4. "Resmî mektuplarda arz/rica dengesi" ifadesinden hareketle, hiyerarşik bir düzende alt makamdan üst makama yazılan bir metnin sonu aşağıdakilerden hangisiyle bitmelidir?

- A) Gereğinin yapılmasını saygılarımla rica ederim.
- B) Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.
- C) Durumu bilgilerinize arz ederim.
- D) En derin sevgilerimle gözlerinizden öperim.
- E) İyi çalışmalar diler, konuyu takip etmenizi beklerim.

3. SEANS I DİLEKÇE

BİLGİ

3 - Dilekçe

Dilekçeler bir iş mektubu olarak da kabul edilebilir. Bir dileği, isteği, ihbar ve şikâyeti bildirmek üzere ya da herhangi bir konuda soru sormak için resmî, özel kurum ve kuruluşlara, gerçek ya da tüzel kişilere yazılan imzalı ve adresli bir çeşit iş mektubudur. Dilekçeler genellikle çizgisiz ve beyaz dosya kâğıdına dolma kalemle ya da bilgisayarla yazılır. Kâğıdın üstünde üç, solunda üç, sağında bir santimetre boşluk bırakılır.

Dilekçeler, ana hatlarıyla dört kısımdan ibarettir:

- **Hitap:** Dilekçeye, gönderilen makamın adı ve yeri yazılarak başlanır. Hitaptaki kelimelerin tamamı ya da ilk harfleri büyük yazılır.
- **Dilekçe Metni:** İş mektuplarında olduğu gibi dilekçelerde de anlatılmak istenen ifadenin açık, anlaşılır, kesin, net ve öz olması gerekir. Yanlış anlaşılmalara meydan verilmemelidir. İfadeler bitirildikten sonra dilekçe, "... arz ederim" cümlesi ile bitirilmelidir.
- **Tarih ve İmza:** İmzasız dilekçeler dikkate alınmadığı için dilekçe metninin sağ alt tarafında tarih ve imzanın mutlaka bulunması gerekir.

- **Gönderenin Adresi:** Adres; tarih ve imza kısmından biraz aşağıda kâğıdın sol alt kısmına yazılmalıdır. Dilekçeye eklenmiş belge var ise adres kısmının altına EK ya da EKLER başlığı açılır ve belgelerin adları yazılır.

E-Posta

Günümüzde teknolojinin gelişmiş olduğu noktada eskiden kâğıt üzerinde yürütülen pek çok işlem artık elektronik veya dijital ortamlara aktarılabilmektedir. Mektup yazışmaları da bilgisayar ve internet teknolojisiyle şekil değiştirmiş ve e-posta (e-mail) hayatımıza girmiştir. E-posta, internet üzerinden gönderilen dijital mektuptur. Elektronik posta kavramının kısaltılmış adıdır. Görsel olarak kâğıt bir mektup ile aralarında büyük bir fark yoktur. Ancak e-postalara resim, müzik, video gibi her türlü dosya türü eklenebilir ve alıcının bilgisayarına transfer edilebilir. Ucuzluğu ve kolaylığı nedeniyle kâğıt mektuplardan daha yaygın olarak kullanılmaktadır ancak güvenilirliğinin yetersizliği nedeniyle resmî işlerde kullanımı oldukça kısıtlıdır.

E-Postada neler yer alır?

Elektronik postalaşmada karşılaşılan en büyük sorun yığın iletilerdir. Günümüzdeki e-posta adresleri "kullanıcı@sunucu.com" biçimindedir. Bir e-postada şu bileşenler vardır: Üstbilgi - İleti özeti, gönderen, alan ve iletiye ilişkin diğer bilgiler.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. ---, bir isteğin dile getirilmesi, herhangi bir konu hakkında ilgili makamlara bilgi sunulması veya bizi rahatsız eden çeşitli sorunların ifade edilmesi amacıyla yazılır. Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Makale B) Dilekçe C) Talep formu
D) Deneme E) Özel mektup

Çözüm:

Bir dileği, isteği, ihbar ve şikâyeti bildirmek üzere resmî, özel kurum ve kuruluşlara yazılan imzalı ve adresli mektuplara dilekçe denir.

Cevap B

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Günümüzde kâğıda yazılan mektuplar önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Çünkü --- ve --- yoluyla gönderilen iletiler, mektubun işlevini yerine getirmektedir. Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) televizyon - bilgisayar
B) elektronik posta - kısa mesaj
C) tablet - cep telefonu
D) kısa mesaj - radyo
E) telgraf - elektronik posta

1 - 4. soruları aşağıda verilen metne göre cevaplayınız.

E-posta Metni

Konu: Geciken Proje Raporu ve Ekip Toplantısı Hakkında
Sayın Mert Bey,

Umarım haftanız iyi geçiyordur.

Sizinle daha önce paylaştığımız takvime göre, "Sürdürülebilirlik Stratejileri" projesinin ara raporunu bugün mesai bitimine kadar iletmiş olmam gerekiyordu. Ancak, veri sağlayıcı firmadan beklediğimiz analiz sonuçlarının gecikmesi sebebiyle raporu ancak 17 Nisan Cuma günü tamamlayabileceğimizi üzülerek bildirmek isterim.

Süreci aksatmamak adına, cuma günü raporu teslim ettikten hemen sonra pazartesi sabahı saat 10.00'da kısa bir değerlendirme toplantısı yapmayı teklif ediyorum. Takviminiz uygunsa davetiye gönderebilirim.

Yaşanan bu beklenmedik gecikme için özür diler, anlayışınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Ayşe Yılmaz Proje Koordinatörü | ABC Danışmanlık

1. Bu e-postanın yazılış amacı ve dil özellikleri dikkate alındığında, aşağıdakilerden hangisi yazarın temel stratejisi olarak tanımlanabilir?

- A) Sorumluluğu tamamen veri sağlayıcı firmaya yıkarak kendi üzerindeki baskıyı azaltmak
- B) Hiyerarşik üstünlüğünü kullanarak teslim tarihini tek taraflı olarak güncellemek
- C) Projenin başarısız olduğunu resmî bir dille itiraf ederek süreci sonlandırmak
- D) Olumsuz bir durumu (gecikmeyi) çözüm odaklı bir yaklaşımla telafi etmeye çalışmak
- E) Karşı tarafın onayını almadan yeni bir toplantı saati belirleyerek zaman kazanmak

2. E-posta yazım kuralları ve internet etiği açısından incelendiğinde, metindeki "Konu" satırı için hangisi söylenebilir?

- A) Çok genel bir ifade içerdiği için okuyucunun içeriği anlamasını zorlaştırmaktadır.
- B) İçeriğin ana hatlarını özetleyerek alıcının önceliklendirme yapmasına yardımcı olmaktadır.
- C) Duygusal bir ton barındırdığı için kurumsal ciddiyetten uzak bir imaj çizmektedir.
- D) Teknik terimlere yer vererek sadece uzmanların anlayabileceği bir dille yazılmıştır.
- E) Gereksiz detay içerdiği için e-posta başlığı olma özelliğini yitirmiştir.

3. Metinde geçen "Takviminiz uygunsa davetiye gönderebilirim." ifadesi, iletişimin hangi yönünü vurgulamaktadır?

- A) Yazılı iletişimin yüz yüze iletişime göre daha hızlı sonuç verdiği
- B) Kurumsal iletişimde her adımın mutlaka bir kanıt (davetiye) gerektirdiği
- C) Teknik aksaklıkların ancak toplantılar yoluyla çözülebileceği gerçeği
- D) Belirsizlik durumlarında inisiyatif almanın riskli olduğu
- E) İş birliği kültüründe nezaket ve karşı tarafın zamanına duyulan saygı

4. Bir e-postanın yapısal öğeleri düşünüldüğünde, Ayşe Yılmaz'ın metni sonlandırma biçimi hakkında yapılacak en doğru çıkarım hangisidir?

- A) İmzasıyla birlikte ünvanını belirterek kurumsal kimliğini ve sorumluluk alanını teyit etmiştir.
- B) Sonuç bölümünde talebini yineleyerek karşı tarafı baskı altına almıştır.
- C) Samimiyeti artırmak adına resmîyetten tamamen uzaklaşmıştır.
- D) Özür dileyerek profesyonel imajına zarar veren bir zarıfılık sergilemiştir.
- E) Geleceğe dönük bir eylem planı sunmadığı için iletişim kopukluğuna neden olmuştur.

4. SEANS | İLETİŞİM NEDİR VE İLETİŞİM ENGELLERİ NELERDİR?

BİLGİ

4 - İletişim Nedir ve İletişim Engelleri Nelerdir?

İletişim, insanın var olduğu her yerde gerçekleşen, duygu, düşünce veya bilgilerin her türlü yolla başkalarına aktarılması sürecidir. Sadece konuşmak değil; susmak, bakışlar, duruş ve yazı da iletişimin bir parçasıdır.

İletişimin Temel Öğeleri

İletişimin sağlıklı gerçekleşmesi için şu beş temel öğenin bulunması gerekir:

- **Kaynak (Gönderici):** Mesajı ileten kişi.
- **Mesaj (İleti):** Aktarılmak istenen bilgi, duygu veya düşünce.
- **Kanal:** Mesajın iletildiği yol (ses, yazı, beden dili, görsel araçlar).
- **Alıcı:** Mesajı alan ve anlamlandıran kişi.
- **Geri Bildirim (Dönüt):** Alıcının mesaja verdiği yanıt.
- **Bağlam (Ortam):** İletişim unsurlarının birlikte meydana getirdikleri ortamdır.
- **Şifre (Kod):** Gönderici; iletisini yazıyla, resimle, rakamla vb. aktarabilir. İşte bunlardan her biri şifredir.

İletişim Engelleri Nelerdir?

İletişim engelleri, mesajın kaynaktan alıcıya ulaştığı sırada bozulmasına, yanlış anlaşılmasına veya hiç ulaşmamasına neden olan etmenlerdir. Bu engelleri üç ana grupta toplayabiliriz:

1. Kişisel ve Psikolojik Engeller

Bu engeller tamamen bireylerin iç dünyası ve tutumlarıyla ilgilidir:

- **Ön yargılar:** Karşımızdaki kişiyi tanımadan ona dair kalıplaşmış düşüncelere sahip olmak.
- **Dinlememe:** Fiziksel olarak orada olup zihinsel olarak başka yerde olmak veya cevap vermek için beklemek.

- **Empati Eksikliği:** Kendini karşısındakının yerine koyamama.
- **Duygusal Durum:** Aşırı öfke, korku, heyecan veya üzüntü mesajın sağlıklı alınmasını engeller.

2. Dilsel ve Semantik Engeller

- **Kelimelerin kullanımıyla ilgili hatalardır:**
- **Aynı Kelmeye Farklı Anlamlar Yükleme:** Bölgesel ağız farkları veya mesleki jargon kullanımı.
- **Belirsiz İfadeler:** "Bir ara görüşürüz", "Belki bakarız" gibi net olmayan cümleler.
- **Kültürel Farklılıklar:** Bir kültürde nezaket göstergesi olan bir jestin, diğerinde hakaret sayılması.

3. Fiziksel ve Çevresel Engeller

Dış dünyadan kaynaklanan somut durumlardır:

- **Gürültü:** Kalabalık ortamlar, trafik sesi veya bozuk telefon hattı.
- **Mesafe:** Aradaki fiziksel uzaklık veya arada bir engel (duvar vb.) olması.
- **Kanal Bozukluğu:** İnternet kesintisi, yazının okunamayacak kadar kötü olması.

İletişimi Engellleyen Yaygın Tutumlar (Yıkıcı Dil)

Günlük hayatta farkında olmadan kullandığımız emir vermek, tehdit etmek, nutuk çekmek, ad takmak, alay etmek, sorgulamak gibi ifadeler iletişimi derinden yaralar.

Etkili İletişim İçin İpuçları

İletişim engellerini aşmak için aktif dinleme yapmak, "sen" dili yerine "ben" dilini kullanmak, karşımızdakiyle göz teması kurmak, geri bildirim istemek gibi yöntemler kullanılabilir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin temel özelliklerindendir?

- A) İletişim süreci bir bütündür ve çift yönlü olarak gerçekleşir.
- B) Gönderici ve alıcı aktif olmasa da etkili iletişim kurulabilir.
- C) Gerçekleşmesi için bir bağlamın olma zorunluluğu yoktur.
- D) Tek yönlü bir süreçtir.
- E) Sadece sözel olmayan mesajlar vardır.

Çözüm:

İletişim çift yönlüdür. Gönderici ve alıcı arasında mesaja karşılık olarak dönütün alınması gerekir.

Cevap A

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Bir alışveriş merkezinde cüzdanını kaybetmiş olan bir kişinin güvenlik görevlisine başvurarak yardım talep etmesi durumunda, güvenlik görevlisi nasıl bir davranış içerisinde girerse iletişim süreci sağlıklı işlemez?

- A) Alay edici ifadeler kullanırsa
- B) Yönlendirici açıklamalar yaparsa
- C) Yardım edici davranışlar gerçekleştirirse
- D) Bilgi verici ifadeler kullanırsa
- E) "Rahat olun, bulunacaktır" derse

0C270D6B

1. Bir şirketin genel müdürü, üretim bandındaki işçilere hitaben yaptığı konuşmada; "Verimliliğimizi artırmak için inovatif süreçlere entegre olmalı ve sinerjimizi maksimize etmeliyiz." demiştir. İşçiler ise bu konuşmadan sonra "Yine fazla mesai başlayacak, bizi daha çok çalıştıracaklar." sonucuna varmışlardır.

Bu olayda iletişimin başarısız olmasındaki temel engel aşağıdakilerden hangisidir?

- A) **Kanalın yetersizliği:** Mesajın sözlü değil, yazılı iletilmesi gerektiği
- B) **Semantik (anlamsal) engel:** Kullanılan teknik terimlerin (inovatif, sinerji) alıcı kitle tarafından tam anlaşıl-maması ve kendi kaygılarıyla yorumlanması
- C) **Fiziksel engel:** Fabrika ortamındaki gürültüden dolayı kelimelerin tam duyulmaması
- D) **Zamanlama hatası:** Konuşmanın mesai bitiminde ya-pılmış olması
- E) **Geril bildirim eksikliği:** Genel müdürün konuşma bit-tikten sonra soru kabul etmemesi

2. Aşağıdaki iki farklı tepkiyi inceleyiniz.

- I. "Yine toplantıya geç kaldın, her zaman aynıysın yapı-yorsun, bu sorumsuzluğun beni bıktırdı!" (Sen Dili)
- II. "Toplantıya geç kalınca gündemi kaçırıyoruz ve ben kendimi değersiz hissediyorum, bu durum beni endişe-lendiriyor." (Ben Dili)

I. ifadenin bir "iletişim engeli" olarak kabul edilmesinin ve çatışmayı artırmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kişinin sadece kendi duygularından bahsetmesi
- B) Sorunu doğrudan değil, dolaylı yoldan anlatmaya çalışması
- C) Alıcıyı savunmaya geçiren yargılayıcı, suçlayıcı ve ge-nellemeci (her zaman, yine) bir tutum sergilemesi
- D) Cümlelerin çok uzun olması nedeniyle asıl mesajın kay-bolması
- E) Toplantı kurallarının net bir şekilde belirtilmemesi

3. Uluslararası bir konferansta, bir Japon iş insanı sunum ya-parken salonun en arkasındaki Amerikalı dinleyici sürekli olarak gözlerini kaçırmış ve başka yöne bakmıştır. Japon iş insanı bunu "saygısızlık ve reddedilme" olarak yorumla-mıştır. Oysa Amerikalı dinleyici o sırada yüksek sesli hava-landırma nedeniyle sunumu daha iyi duymak için kulağını sahneye doğru çevirmiş, gözlerini ise odaklanmak için ka-patmıştır.

Bu senaryoda ortaya çıkan iletişim kopukluğu hangi engel türlerinin birleşimiyle açıklanabilir?

- A) Fiziksel gürültü ve kültürel kod farklılığı (göz temasına yüklenen anlamların değişmesi)
- B) Kaynağın bilgisizliği ve alıcının teknolojik yetersizliği
- C) Dilsel farklılıklar ve cinsiyet farklılığı
- D) Statü farkı ve eğitim düzeyi farklılığı
- E) Psikolojik yorgunluk ve kanalın yanlış seçilmesi

4. Dert yanan Ali'ye, arkadaşı Berk şu cevabı vermiştir: "Aman canım, buna mı üzülüyorsun? Bak benim başıma neler gel-di, senin derdin dert mi?"

Berk'in verdiği bu cevapta görülen temel iletişim engeli "iletişimi durdurucu" hangi kategoride yer alır?

- A) **Teselli etme:** Karşısındakini rahatlatmak için doğru zamanı seçme
- B) **Sınama/Sorgulama:** Olayın kökenine inmek için de-taylı soru sorma
- C) **Konuyu değiştirme/Kendi deneyimiyle yarışdırma:** Karşısındakinin duygusunu küçümseme ve odağı ken-di üzerine çekme
- D) **Akil verme:** Karşısındakine çözüm yolları sunarak onu yönlendirme
- E) **Nutuk çekme:** Olayın ahlaki boyutlarını anlatarak ders verme

5. SEANS | FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

BİLGİ

5 - Fiilimsiler (Eylemsiler)

Fiilimsiler; fiillerden (eylemlerden) türeyen sözcükler olmalarına karşın fiillerin aldığı fiil "çekim eklerini" yani şahıs ekleri, haber ve dilek kiplerini alamayan, yalnızca fiillere gelen olumsuzluk eki olan "ma, me, maz, mez" eklerini alabilen sözcüklerdir. Fiilimsiler anlam olarak fiillerin anlamlarını taşırlar ancak kip olarak fiilin anlamını taşımazlar. Fiilimsiler, fiillere getirilen "fiilimsi ekleri" ile ortaya çıkarlar. Yani fiiller bazı ekler sayesinde fiilimsi olurlar. Bu ekler fiilden isim yapma ekleri olarak da bilinir ki bunlar eklendiği fiili isim soylu sözcük yaparak o sözcüğün cümlede "isim, sıfat ve zarf" görevinde kullanılmasını sağlarlar. (Fiilimsiler fiilden isim yapma eki aldıkları için türemiş bir sözcük olarak kabul edilir.) Cümle içinde isim, sıfat, zarf görevinde kullanılan fiilimsiler, aslında birer fiildir. Ancak aldıkları eklerle tür değiştirirler. Fiilimsiler; isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olarak 3'e ayrılır her birinin kendine özgü fiilimsi ekleri vardır.

Bunlar;

İsim-fiil ekleri: -ma, -ış, -mak

Sıfat-fiil ekleri: -an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş

Zarf-fiil ekleri: -ken, -alı, -madan, -ince, -ip, -arak, -dıkça, -e.... -e, -r.... -maz, -casına, -meksizin, -diğında

- İşte bu ekler sayesinde fiilimsiler "isim, sıfat ve zarf" görevinde kullanılır.
- Bir cümlede fiile gelen isim-fiil eki o sözcüğün cümlede isim yapar.
- Sıfat-fiil eki o sözcüğün cümlede sıfat yapar.
- Zarf-fiil eki o sözcüğün cümlede zarf yapar.
- Bu bilgi çok önemlidir. Çünkü soru çözümlerinde fiilimsi olan sözcüğün bulurken sadece cümlede fiilimsi eki alan sözcük var mı yok mu buna bakılmaz.

Bir de bu eki alan sözcüğün hangi görevde (isim, sıfat, zarf) kullanıldığına bakılır.

İsim-Fiiller (Ad Eylemler, Masterlar)

Fiillere getirilen ; -ma (-me), -mak (-mek), -ış (-ış, -uş, -üş) ekleriyle türetilip cümlede isim görevinde kullanılan sözcüklerdir. Bu ekler, eklendikleri sözcüğün büyük ünlü uyumuna uyar. (Ma-y-ış-Mak anahtar kelimesi isim-fiil eklerini hatırlamada size yardımcı olabilir.) Bir varlığı tanıttıkları için de isim görevindedirler.

NOT

- Olumsuzluk eki isim-fiil ekinden önce gelir. (Yüz-me-mek) İsim-fiil eki aldığı hâlde ve fiilimsi olma kriterlerine uygun olduğu hâlde kalıplaşarak bir varlığın, kavramın adı olan sözcükler vardır. Bunlar fiilimsi olarak kabul edilmezler. (Çakmak, dondurma)
- İsim-fiiller cümlede isim görevinde kullanıldıkları için isme gelen bütün çekim eklerini alırlar. (Gülüş-üm an-neme benziyor. (lyelik eki)

İsim-Fiil Grubu

Bir İsim-fiil (master) ile ondan önce gelen ve ona bağlı olan kelimelerin veya kelime gruplarının oluşturduğu gruba isim-fiil grubu denir. Grubun ana unsuru isim-fiildir. Vurgu isim-fiilden önceki unsurdadır. (Örnek: Onu bütün bu olanlarla tek başına bırakmak, beni kahrediyordu: Altı çizili bölüm isim-fiil grubudur ve cümlelerin öznesi durumundadır.)

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil yoktur?

- Hafta sonunu dinlenip film izleyerek geçirdik.
- Apartman sorunlarını çözmek bize düştü.
- Akşam eve gidince anneni aramayı unutma.
- Tarlada ürün toplamak o kadar da kolay değilmiş.
- Salataya en az iki limon sıkamak gerekir.

Çözüm:

B şıkında "çözmek"; C şıkında "aramayı"; D şıkında "toplamak"; E şıkında "sıkamak" sözcükleri isim-fiildir. A şıkında "dinlenip ve izleyerek" sözcükleri zarf-fiildir.

Cevap A

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "-ma, -me" eki işlevi yönüyle diğerlerinden farklıdır?

- Anneannemden kalma yüzükleri çalmışlar.
- Üzölmeyi bırak da, bundan sonra ne yapacağına karar ver.
- Dolaptaki bazı yiyeceklerin son kullanma tarihi geçmiş.
- İnsanları rahatsız edecek davranışlarda bulunma.
- Kardeşini kızdırmayı çok seviyor.

086201FD

BİLGİ

Sıfat-Fiil (Ortaç)

Sıfat-fiiller (ortaçlar) getirilen;

- an(-en), -ası(-esi), -mez(-maz), ar(-er, -r), -dik(-dik, -tik, -tık), -ecek(-acak), -miş(-miş, -muş, -müş) ekleriyle türetilip sıfat görevinde kullanılan sözcüklerdir.
- (An-ası mez-ar dik-ecek-miş anahtar cümlesi ekleri hatırlamada size yardımcı olabilir.)
- Bu ekleri alarak oluşan sözcükler bir ismi niteledikleri için de sıfat görevindedirler.

NOT

Sıfat-fiiller, öteki sıfatlar gibi adlaşabilir.

NOT

"-dik" ve "-acak" ekiyle kurulan sıfat-fiiller, tamlanan (iyelik) eki alabilir.

Örnek

Okuduğum kitapları sana da veririm.

Yazacağım romanda Anadolu insanını ele alacağım.

NOT

Sıfat-fiil eklerini alan bazı sözcükler, eylemsi özelliğini yitirerek kalıcı isim olur.

Örnek

Aşırı sıcaklarda yiyecekleri buzdolabında saklamalıyız.

Dolmuş durağında kuyruk uzayıp gitmişti.

Hangi sıfat-fiilin, fiilimsi özelliğini kaybederek ad olduğunu veya hangisinin fiilimsi olmaya devam ettiğini anlamak için; sözcüğe olumsuzluk eki getirebiliriz. Eğer sözcük "-ma, -me" olumsuzluk ekini alabiliyorsa fiilimsi olma özelliği devam ediyor demektir. Ancak bu eklerle olumsuzluk yapılamıyorsa sözcük artık fiil olma özelliğini tamamen kaybetmiş ve isim olmuş demektir.

NOT

Sıfat-fiiller ile çekimli fiilleri karıştırmamak gerekir. Çekimli fiiller cümlede yüklem görevindedirler. Sıfat-fiiller ise bir ismi nitelerler. Ancak ek-fiil olarak yüklem olabilirler.

Örnek

Kargoyla gelecek malzemeleri depoya yerleştirin.

"-acak, -ecek" = Sıfat-fiil eki (Sıfat görevinde)

Misafirler yarın akşam gelecek.

"-acak, -ecek" = Gelecek zaman kip eki (Yüklem görevinde)

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde "-maz" ekini alan kelime sıfat-fiil değildir?

- A) Olaylar anlaşılmaz bir hâl aldı.
- B) Ne yaparsan yap okumaz bu çocuk.
- C) Bilinmez bir sebeple terk etti buraları.
- D) Kırılmaz inadı yüzünden her şeyini kaybetti.
- E) Ucu bucağı görünmez yollar çıkar karşınıza.

Çözüm:

A, C, D ve E şıklarında "-maz" ekini alan sözcükler bir ismi niteledikleri için sıfat-fiildir. B şığında "okumaz" sözcüğü "oku-" fiilindeki geniş zamanın olumsuz hâlidir.

Cevap B

ÖĞRENCİ SORUSU

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat-fiil kullanılmıştır?

- A) Bugün verilen tüm hediyeleri, çalışanlar zaten hak etmişlerdi.
- B) Daha çok ailesi tarafından önemseyen insanlar hasta oluyor.
- C) Yakacak odunları şimdiden almakta fayda var.
- D) Kermeste, kullanılmış eşyalar satılıyordu.
- E) Yanan ateşin başında oturup sohbet ettik.

BİLGİ

Sıfat-Fiil Grubu

Bir sıfat-fiil ve bu sıfat-fiile bağlı kelimelerin oluşturduğu kelime gruplarına sıfat-fiil grubu denir. Grubun ana unsuru sıfat-fiildir. Cümleler öğelerine ayrılırken sıfat-fiil ve ona bağlı kelimeler birlikte alınır. Gruptaki kelimeler ayrılmaz. Sıfat-fiil grubu cümle içinde, cümlelerin çeşitli öğeleri olarak görev alabilir.

Örnek

Gençlerde istendik davranışlar geliştirmeliyiz. Sıfat-fiil grubu (Belirtisiz nesne görevindedir.)

Zarf-Fiil (Bağ-Fiil, Ulaç)

Fiillere getirilen "-ken, -alı (-eli), -madan (-meden), -ince (-ınca / -unca / -ünce), -ip (-ıp / -up / -üp), -arak (-erek), -dikçe (-dikçe / -dukça / -dükçe / -tikçe / -tikçe / -tükçe), -e... -e (-a... -a), -r... -maz (-r... -mez), -casına (-cesine), -meksizin (-maksızın), -dığında (-diğinde / -duğunda / -düşüğünde / -tığında / -tiğinde / -tuğunda / -tüşüğünde)" ekleriyle oluşturulan sözcüklerdir.

Bir fiili, sıfatı niteledikleri için de zarf görevindedirler. Bağ-fiillere "ulaç" da denir. Çekim ekleri almazlar.

Örnek

Dereyi görmeyen paçaları sıvama.

Çocuklar, konuşa konuşa yanımızdan geçtiler.

İçeri girer girmez konuşmaya başladı.

O mahalleden ayrılmış tam üç yıl olmuş.

cümlelerinde altı çizili sözcükler zarf-fiildir.

Konuşarak halletmeliyiz bütün problemleri.

Küçükken güle oynaya okula giderdik.

cümlelerinde "konuşarak" ve "güle oynaya" zarf-fiilleri, yüklemleri "durum" bakımından etkilemiştir. Yükleme sorulan "nasıl?" sorusuna cevap verir.

Sizinle İstanbul'a gelince görüşürüz.

Ders çalışırken uyuyakalmışım.

cümlelerinde ise "gelince" ve "çalışırken" zarf-fiilleri yüklemleri "zaman" bakımından nitelemiştir. Yükleme sorulan "ne zaman?" sorusuna cevap verir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağ-fiil cümleye farklı bir anlam ilgisi katmıştır?

- A) Birden merdivenleri koşarak çıktı.
- B) Aydın, okuldan sonra dolana dolana eve gitti.
- C) Salonun köşesindeki tekli koltukta kıpırdamadan oturuyordu.
- D) Sınavdan çıkınca benî mutlaka ara.
- E) Yanışmada ölesiye mücadele verdiler.

Çözüm:

A, B, C ve E şıklarında bağ-fiilli cümleye durum anlamı katmıştır. D şıklarında ise zaman anlamı katmıştır.

Cevap D

ÖĞRENCİ SORULARI

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde zarf-fiil kullanılmıştır?

- A) Yaptıklarım yapacaklarımın teminatıdır derken doğruyu söylüyordum.
- B) Toplantı esnasında çalan telefon herkesi huzursuz etti.
- C) Seni görmeyeli uzun zaman oldu.
- D) Sorduğun sorulara cevap verip buradan gideceğim.
- E) Oteli arayarak rezervasyonu iptal edebilirsiniz.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman bildiren bir fiilimsi kullanılmıştır?

- A) Dükkâna gelirken yolda düşmüş.
- B) Karşımda bütün gün sırtarak oturdu.
- C) Bütün eşyaları temizleyerek içeri aldık.
- D) Hırsız, ikinci katın penceresinden atlayıp kaçmış.
- E) Hiçbir şeyi pazarlık yapmadan almazdı.